

TWENTSE POST

MAANDBLAD VOOR TWENTE

HET LANDSCHAP – DE STRUCTUUR
DE NATUUR – DE MENSEN – HET
LEVEN – DE CULTUUR – DE VOLK-
TAAL – DE GESCHIEDENIS – DE GE-
BRUIKEN – DE STREEKBELANGEN
DE ALGEMENE ONTWIKKELING

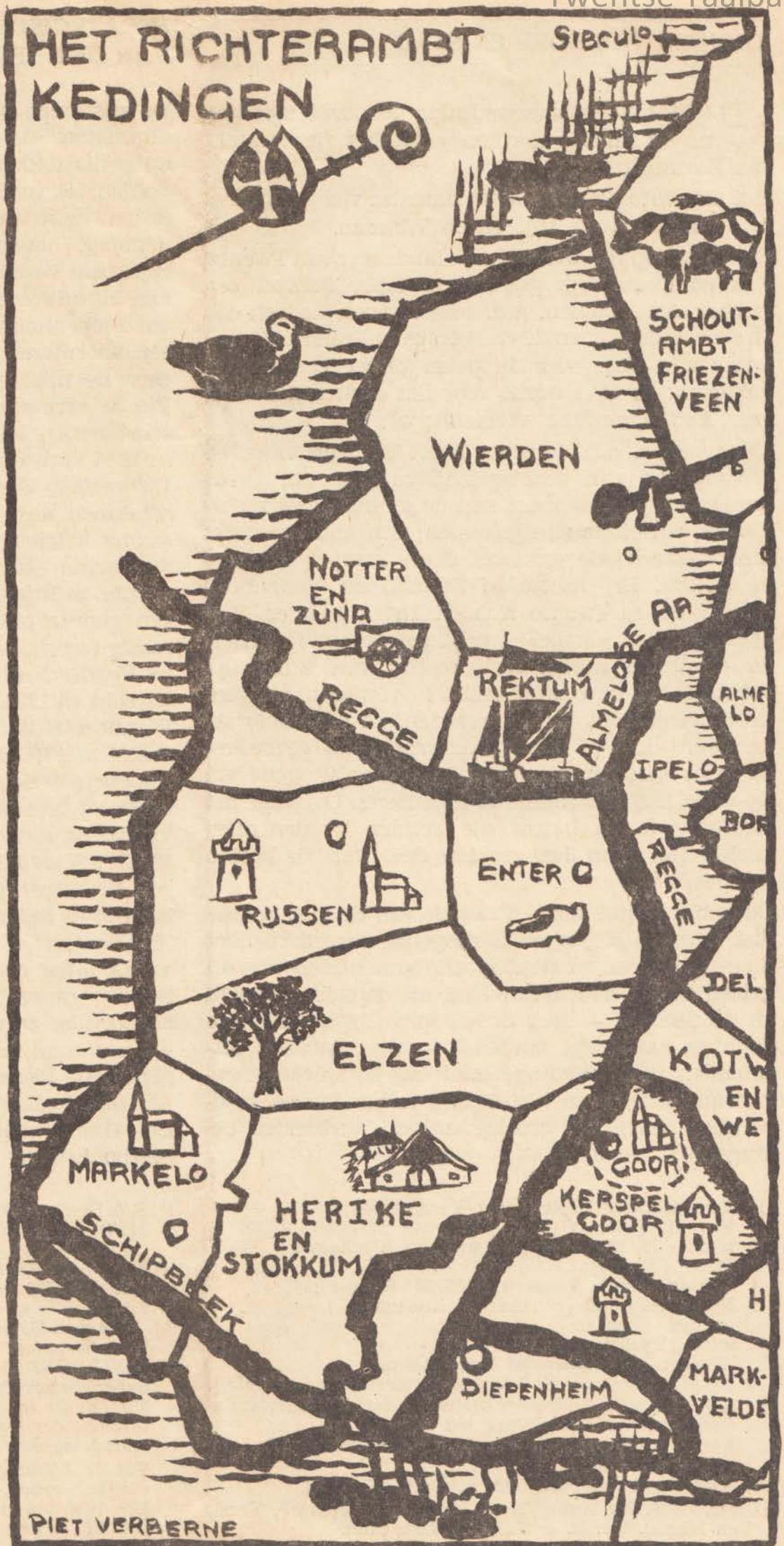
HFD. RED. J.W.M. GIGENGACK

NR. 2 FEB. 1971 10^E JRG.

Uit de inhoud:

'Kedyngherlant'

Redactie en Administr. TWENTSE POST
(waarin opgenomen tijdschrift Twenteland)
Beekstr. 51 Hengelo (O.) Tel. 17987
Amsterdam-Rotterdam Bank, Hengelo
Postrekening: 820018 t.n.v. Twentse Post
Abonnements-prijs f 3.—. per half jaar
Losse nummers 75 cent per exemplaar
Advertentie-tarieven op aanvraag. Gehele of gedeeltelijke
overname van artikelen enz. zonder toestemming van de Uit-
geefster verboden. Alle publicaties blijven eigendom v.d. Uitg.

KRONIEK VAN DORP EN STAD

EENTER — De marke Enter behoorde met nog negen andere marken¹⁾ tot het richterampt van Kedingen.

Het *Gerichte van Kedingen* omvatte vier kerspelen, nl. Markelo, Goor, Rijssen en Wierden.

De Bisschop van Utrecht, als landsheer van Twente, was oorspronkelijk gewoon in ieder kerspel een richter aan te stellen. Aanvankelijk zetelde dan ook in elk van de genoemde vier kerspelen een richter;²⁾. Later zijn deze vier kerspelen onder één richter gekomen: in 1444 wordt voor het eerst een richter van *'Kedyngherlant'* vermeldt;^{3a)}.

„Nog tot in de 14e eeuw heeft de *drost* voor de rechtspraak zijn ambtsgebied rondgereisd. In de loop van die eeuw moet aan de ambulatoire rechtspraak een einde zijn gekomen; een ondergeschikt ambtenaar leidde voortaan in de kerspelgerechten de zitting. Hij heette in Salland en Vollenhove *schout*, en in Twente *richter*. In de 14de en 15de eeuw was het kerspel-gerecht competent in civiele en criminele zaken. In kwesties van burgerlijk recht placht de *richter* recht te vorderen en werd door het gerecht vonnis gewezen. In criminele zaken werd door of namens de *drost* straf gevorderd en door het kerspelsgerechtte sententie gewezen. De *drost* had het vonnis te executeren en, waar het strafbare feiten betrof die konden worden afgekocht, viel hem het grootste deel van de boeten ten deel”;^{3b)}.

De opmerkelijke konsentraatsie van de vier rechtsdistrikten in Kedingen is mogelijk bevorderd door de geografische en strategische samenhang van dit gebied alsook door de invloed, die de steden GOOR en RIJSSSEN⁴⁾ — niet in het minst bij monde van de alom aanwezige landadel — over en weer uitoefenden in het Kedingerland: een kompleks geheel van natuurlijke en historische verbanden en wijdvertakte, aan het grootgrondbezit verbonden belangen;⁵⁾.

- 1) Kerspel Goor [Goir(Goer)/Kerspelgoor]; Markelo [Marclo]; Herike en Stokkum [Hederike en Stochem]; Elzen [Elzene]; Rijssen [Bisch. Leenreg. 1325/36: Rusene]; Notter en Zuna [Nuthaer en Zudena]; Rectum [Recdam]; Ipelo [Ypelo]; Wierden [Wederden en Hoge Heksel]; (naar: *'het Schattingsregister v. Tw. uit 1475'*).
- 2) S. J. Fockema Andreae: *'Bijdragen tot de Nederlandse Rechtsgeschiedenis'*, IV p. 192 ev. Vgl. *'Tijdrekenkundig Register van Overijssel'*, Aanhangsel, p. 136.
- 3A) *'Tijdrekenkundig Register v. Ov.'*; III, p. 56.
- 3B) Mr. G. J. ter Kuile: *'De Klaring in Overijssel'*, Versl. en Meded. Ov. R. & G., 1967, 82ste stuk.

STRATEGISCHE BETEKENIS VAN HET KEDINGERLAND

De westgrens van Twente was oudtijds hermetisch afgesloten door ontoegankelijke veenmoerassen, zich uitstrekkend vanaf het Drentse bolwerk Coevorden tot ver beneden de vestingstad Rijssen; [te weten de moerassen rond 'Veenebrugge' bij Hardenberg, het uitgestrekte Almelose Veen en het Rijssense Veen]. Deze natuurlijke grens sloot zich aan bij de veenmoerassen en broeklanden van Goor en Diepenheim. Markelo nam op deze grenslijn een vooruitgeschoven positie in en vormde als het ware de natuurlijke toegangspoort tot Twente;⁶⁾. Via de vermaarde *'Bandijk'*, aangelegd dwars door een moeras, leidde de weg van Markelo naar de in 1248 verworven bisschoppelijke Vesting-Goor.

Dit gebied, door een natuurlijke waterlinie beschermd, was het *'KEDINGERLAND'*. De strategische betekenis ervan blijkt ondermeer uit de versterkte bisschoppelijke pleisterplaats *'Beverfeurde'* te Rijssen — een borch in de nabijheid van een *'voorde'* ofwel doorwaadbare plaats in een moerassig terrein — alsook uit de aankoop van *'Boerch en Heerlijkheid Diepenheim'* door de Bisschop van Utrecht in 1331; [zie TP okt. '69].

Wanneer BISSCHOP FREDERIK VAN BLANKENHEIM in 1395 de burcht Coevorden met kracht van wapenen wederom aan het Sticht Utrecht brengt, heeft hij tevoren voor rugdekking gezorgd middels 'n verdrag met de Heer van de Heerlijkheid Almelo, EVERT VAN HEKEREN VAN DER EZE en BATE zijn Vrouw;⁷⁾. Om vanuit Almelo in het Kedingerland of in Salland te komen, moest men zich naar *'Wedervoort'* of *'Wederden'* (nu Wierden) met een schuit laten overzetten, wel over een afstand van een uur gaans. Eerst in de 19e eeuw kwam hier een behoorlijke weg door het moeras. Verder noordelijk ontstond reeds in 1405 door samenwerking van genoemde Bisschop met de Heer van Almelo 'n weg (de *Daarlerdijk*) door het moeras naar Daarle en Den Ham, waardoor het veerschip naar Wierden overbodig werd, maar door 'n tol werd vervangen;⁸⁾.

- 4) F.A.Hoefler, *'Versl. en Meded. Ov. Regt & Geschiedenis'*, [1923, 40ste stuk, blz. 53]: „Rijssen behoorde later tot het gericht Kedingen. In 1351 was RICHTER te Rijssen JACOB ROZINCK en ook in 1408 schijnt Rijssen met de omliggende buurtschappen nog een eigen richter gehad te hebben. In 1444 en 1453 wordt echter een richter van Kedyngherland benoemd. In 1457 droeg BISSCHOP DAVID VAN BOURGONDIE het richterampt te Goor en Rijssen met het achtergericht binnen en buiten op aan JACOB VAN THIJE, die in 1461 'richter op Kedingen' heet. Het richterampt der beide steden met het daarbij gelegen plateland lag dus in ééne hand. Tot de Rijssensche kwartieren van het gericht van Kedingen werden, behalve de stad, haar Wigbold, de marken Wierden en Hooge Hexel, Notter en Zuna, Rectum, ENTER, Ypelo en Elsen gerekend; tot de Goorsche de

HET KEDINGER LANDSCHAP ALS STROOMGEBIED VAN DE REGGE

Een tweede natuurlijke oorzaak, waardoor de onderscheiden delen van het KEDINGERLAND zich presenteren als een vanzelfsprekend geheel, vindt zijn oorsprong in het riviertje 'de Regge', eertijds 'n belangrijke scheepvaartweg voor Twente. Het onaanzienlijke begin van de Regge moet men zoeken in het moerassig gebied ten zuidwesten van Diepenheim. Verenigd met de Diepenheimse Molenbeek — eigenlijk de voortzetting van de Buurserbeek — stroomt ze door het stadje Goor, waar de moerassige laagte tussen de hogere gronden aan beide zijden vrij smal is, zodat daar het aangewezen punt was voor het verkeer van het westen van Overijssel met Twente; ⁹⁾.

Het riviertje was bevaarbaar van de Buurserbeek (ook Schipbeek genaamd) tot aan de mond van de Vecht, en derhalve van direkt belang voor Diepenheim, Goor, ENTER, Rijssen en het latere Nijverdal.

KERKELIJKE INSTELLINGEN IN HET KEDINGERLAND

Naast de genoemde belangen op politiek en strategisch, verkeers- en handelsgebied, waren er nog de zeer oude historische banden, die de diverse nederzettingen van het KEDINGERLAND onderling verbonden tot een maatschappelijk geheel.

Zo was de kerk van Markelo, die volgens de streek-historicus W. G. A. J. Röring ¹⁰⁾ reeds in het jaar 800 wordt genoemd, de moederkerk van die te Diepenheim [ao. 1223] en vermoedelijk ook van die te Goor; ¹¹⁾.

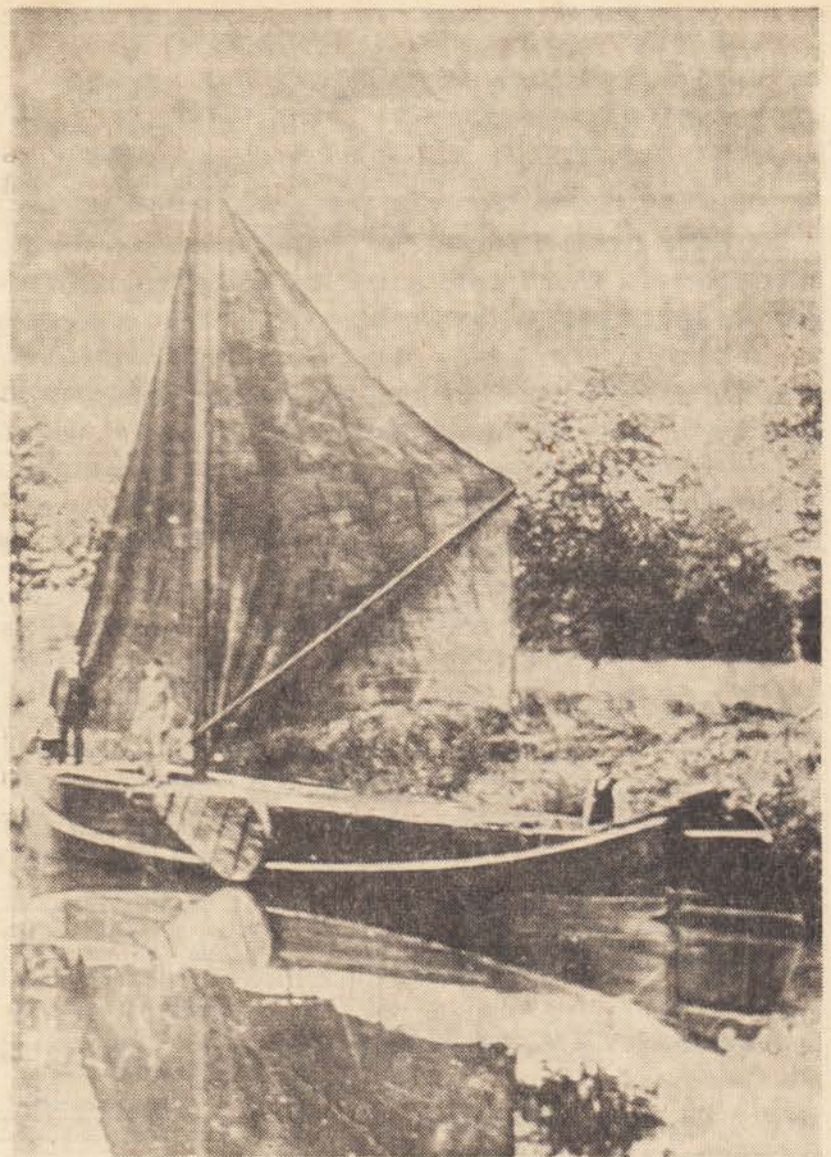
De kerk te Rijssen, gewijd aan de H. Dionysius, was de moederkerk van die van Holten en Wierden; ¹²⁾.

„Wierden is een oude parochie en behoorde aanvankelijk als filiale tot Rijssen. Reeds in 1230 zou het — naar mededeling van J. G. Geerdink ¹³⁾ — zelfstandige parochie zijn geworden, hoewel het

marke Stockum, Herike en Beusbergen, de marke Markelo, de marke Kerspel Goor en de stad Goor met haar Wigbold.

In 1845 omvatte het richterampt de gemeenten Wierden, Rijssen, Goor en Markelo, een oppervlakte beslaande van 22815 HA."

- 5) Een sprekend voorbeeld van zo'n 'vertakking' komen we tegen in 1611, in welk jaar 'De Erfgenamen verstaan dat de heerlijkheid Diepenheim zowel onder 't Erfholtgerichtsambt van Stockem als Kerspel-Goor en buurschap Herike ressorteert'; (Markeboek van Stokkum, Holtink 16 Mei, punt 16). M.a.w.: de boermannen begrijpen, dat zowel Diepenheim als Kerspel-Goor en Herike onder de Marke Stokkum ressorteren. [In een resolutie van Ridderschap en Steden van 17 mrt. 1643 werd aan Jonker Ripperda toegestaan het markerigterambt over Stokkum met een whare over te brengen

Voormalig Reggeschip ofwel Enterse zomp

nog lang gehouden bleef *de Send* [kerkelijke rechtbank] in de moederkerk te Rijssen bij te wonen; ¹⁴⁾. Ook ENTER behoorde aanvankelijk tot de parochie Rijssen. Omstreeks 1400 werd er 'n kapel gebouwd, aan St. Antonius gewijd. Na 1795 kreeg men gelegenheid in een boerenhuis ter kerke te gaan, waar de H. Dienst werd verricht door één der Geestelijken uit Rijssen; ¹⁵⁾. Zo dan behoorden MARKELO, GOOR en RIJSSEN, tot de aanvang der 11e eeuw, tot de elf oudste parochies in Twente; ¹⁶⁾.

op het Huis Weldam in het kerspel Goor.]

6) Standaardwerk 'Overijssel', 1931, blz. 87.

7) C. J. Snuij, 'Versl. en Meded. Ov. R. & G.', 1915, 31ste stuk: 'DE VEROVERING VAN COEVORDEN IN 1395'. „In 1225 rukte BISSCHOP OTTO met de bloem zijner Ridderschap tegen deze stad op, maar vond samen met vijfhonderd ridders de dood in de moerassen bij Ane (Drente). Zijn opvolger WILLEBRAND trok in 1228 opnieuw met een groot leger tegen ROELEF VAN COEVORDEN op, waarna de gelijknamige burcht werd overgegeven. Om in de financiële behoeften van het Bisdom Utrecht te voorzien, gaf de Bisschop Coevorden met de Borg voor een bepaalde som aan de burchtgraaf in pand. Voor alle zekerheid heeft BISSCHOP JAN VAN ARKEL in 1358 'dat stedeken van Hardenberch omgraven ende bemueren met toornen ende blockhuysen en daar een sterk en swaer kasteel doen bouwen

almelo

Bondsspaarbank
Nutsspaarbank
voor al uw BANKZAKEN

◆
Kantoren te Almelo, Wierden,
Vriezenveen, Rijssen, Nijverdal en
Borne

Veur MEUBELS en allens, wat
er zo bieje komp kieken, naar:
TOON a.d. **Tuinstraat**
Tel. 3880

Het Twentse Serviezenhuis

Grotestr. 79, ALMELO

Wedgwood, Spode,
Royal - Copenhagen

Olympia
Tel- en Schrijfmachines
G. H. v. d. VEEN
ALMELO, Tel. 2666
HENGELO, Nieuwstr. 38, Tel. 3159

■ VEEVOEDER
■ KUNSTMEST EN
■ LANDBOUW-
[BENODIGDHEDEN
in de beste kwaliteiten !!!

Door grote
omzet **A.B.T.B.**
lage prijzen bij **ALMELO**

Hotel Haarhuis Zenderen

In 't herte van Twente

HOTEL-CAFÉ-RESTAURANT

de Mooie Vrouw

(TEVENS BENZINE-STATION)
Een van de oudste zaken in Twente
OOTMARSUMSESTRAAT 488 - ALMELO

drogisterij - parfumerie
PRÜMERS

Bornsestraat 72 - Tel. 5650
Het huis voor geschenken

Coöperatie
De Landbouwcoöperatie

is een bolwerk ter beveiliging
ter verdediging
ter bevordering
van de economische belangen
van de vrije zelfstandige onder-
nemers in de landbouw te weten
de Boeren.

COÖP. LANDBOUWERS-
BANK EN HANDELSVER.

In vroeger dage, daansen de leu op
de dell' 'n veertoer. Weer völ later
'n zeuvenspoonk. Rechtervoortfoxtrot,
wals en cha cha cha in niemoodse
daansscholen:

Wim POLMAN

Ootmarsumsestraat 26 - Tel. 4880

CHEMISCH REINIGEN

In één dag klaar

Beter · Vlugger · Goedkoper

Tempo Rohofstraat 2
Telef. 14354
(FILIAAL: Wed. Veldhuis, Ootm.str. 276)

wij zijn gespecialiseerd in alle
voorkomende drukwerken zoals

- familiedrukwerk
- periodieken
- blocs enz.

DRUKKERIJ

landhuis

Elke gemotoriseerde weg-
gebruiker tankt bij voorkeur
vloeibare brandstof bij:

„Total-Bornerbroek”

omdat hij dan

- ▶ zuinig en voordelig rijdt
- ▶ met soepel lopende motor
- ▶ die het volle vermogen behoudt

- DIV. PLAATSEN -

„de kop'ren smorre”

Twents eihoes in Maarkel

an de grote weg van Hengel naar Deamter
[Twentse specialiteiten]

INGEBONDEN JAARGANGEN
'TWENTSE POST'

jrg. 1966, 1967, 1968 en 1969
(nieuw); te bevragen bij adm.
Twentse Post, Beekstr. 5, Hgl.

RAIFFEISENBANK

DELLEN

Alle Bankzaken

SPOORSTRAAT 9 - TEL. 05407-1437

Wiej helpt met an de
bleui en veuroetgang
van **MAARKEL**
met wiede umgeffing

- Coöp. Boerenleenbank en
- Coöp. Landbouwvereniging

C.L.V. LANDBOUWERSBELANG

Haaksbergen

C.L.O.-mengvoeders

Ruwvoeders

Brandstoffen

DENKT BIJ HET OPLOSSEN
VAN UW PROBLEMEN

RUIMTEVERWARMING
OOK AAN AARDGAS

Gem. Energiebedr. Rijssen

ADVERTEREN IS ETALEREN

**Coop. „De Landbouw” W.A.
GOOR**

Het adres voor:

Mengvoeders onder C.L.O.-
contrôle, Meststoffen, Brand-
stoffen, Bestrijdingsmiddelen,
Kruidenierswaren, Landbouw-
werkzaamheden enz.

SOCIALE EN ECONOMISCHE STRUCTUREN IN KEDINGEN

Blijkens 'het Schattingsregister van Twente van 1475' ¹⁷⁾ telde het platteland van KEDINGEN 250 huisplaatsen [waarvan 216 erven, 29 katersteden en 5 willekeurige onderkomens, zoals een lifftucht, d.w.z. een bejaardenhuisje, 2 armenhuisjes e.a.; ¹⁸⁾. Het aantal eigenërfden is niet vast te stellen, daar in dit register niet wordt vermeld welke bedrijven horig zijn of pacht betalen.

Dr. B. H. Slicher van Bath in zijn historische socio-grafieën van het Overijsselse platteland berekent aan de hand van domein-gegevens uit de periode 1662 tot 1806, dat in het richterambt Kedingen de goederen van vier hoven werden aangetroffen:

- 3 erven onderhorig aan de Hof te Delden;
- 19 erven onderhorig aan de Hof te Goor;
- 5 erven onderhorig aan de Hof Weddehoen (Dld.);
- 3 erven onderhorig aan de Hof te Borne.

Naast deze 30 horige erven, die oorspronkelijk aan de Bisschop van Utrecht behoord hebben, waren er in Kedingen in de 17e en 18e eeuw ook nog een drietal horige erven, die in de middeleeuwen eigendom waren van de proosdij van Oldenzaal. Het percentage horige erven en katersteden in verhouding tot het totale aantal bedroeg voor Kedingen 12.8 pct; ¹⁹⁾.

Uit het eerder genoemde 'Schattingsregister van 1475' kan men vervolgens min of meer afleiden, dat in circa 45 gevallen de gebruikers van de bedrijven niet tevens de eigenaars zijn. In 3 gevallen gaat het om kerkelijke goederen [*'de karcke to Markelo', 'die kercke to Wederden', 'de pater van Albergen'*] en in de overige 42 gevallen meestal om goederen van edelen of hooggeplaatsten; ²⁰⁾. Het zullen overwegend pachtbedrijven zijn geweest. Globaal genomen waren derhalve circa 75 van de 250 plattelandsbedrijven in Kedingen geen eigendom van de gebruikers. Dit cijfer is niet alleen aanvechtbaar, het zegt bovendien hoegenaamd niets over de werkelijke omvang van het adellijk, geestelijk en landsheerlijk grondbezit in dit richterambt.

*om Covorden ende Drenth in devotie te houden.' Wan-
neer BISSCHOP FREDERIK in 1394 het plan opvat
om Coevorden in te lossen, wil de burchtgraaf daar-
van niet horen,' met het vermelde gevolg.*

- 8) Standaardwerk 'Overijssel', 1931, blz. 90.
- 9) Idem, blz. 42-43.
- 10) W. G. A. J. Röring, 'Kerkelijk en Wereldlijk Twente', 1909, Dl. I, blz. 208.
- 11) Standaardwerk 'Overijssel', blz. 96.
- 12) F. A. Hofer (zie voetnoot 4).
- 13) J. G. Geerdink († 1879), pastoor en lokaal-historicus van De Lutte.
- 14) W. G. A. J. Röring, 'Kerkelijk en Wereldlijk Twente', Dl. I, blz. 218.
- 15) Idem, Dl. I, blz. 202.

Berekent men het percentage van het bedrag, waarvoor de eigenërfden in de jaren 1601/2 in de verponding zijn aangeslagen, in verhouding tot de totale verponding, dan maken de eigen bedrijven in KEDINGEN slechts 6,2 procent uit van alle erven en katersteden in dit richterambt! De rest is adellijk, geestelijk of landsheerlijk bezit. Bovendien drukte op het armetierige percentage eigen bedrijven ten gevolge van oorlogsomstandigheden ook nog een zware hypotheek (Kedingen-Elsen).

Het adellijk en geestelijk grondbezit in heel Twente bedraagt in 1601/2 samen 59%. Daarbij komt nog 10.5% van de landsheer. De eigen bedrijven maken een waarde-percentages uit van 12.7%. Van weinig betekenis is in Twente het percentage van de goederen der overige verpachters; (17.8%). In Twente is in deze tijd nog weinig sprake van bezit van stedelijke burgers; ²¹⁾.

Het eigen bedrijf in Twente was van veel kleiner omvang dan de andere boerderijen. „Voor de hofhorige goederen gold het z.g. 'Anerbenrecht', waarbij één der kinderen, meestal de oudste zoon, het bedrijf in zijn geheel ontving. Splitsing der erven is dientengevolge onmogelijk. De vergroting van het areaal werd in de hand gewerkt door art. 14 van het hofrecht, waarbij bepaald werd, dat niet-horig, vrij land of ander onroerend goed door een hofhorige aangekocht, vererfd moest worden op hofhorigen, bovendien werden dit land of deze onroerende goederen bij het overlijden van de volgende bezitter geheel beschouwd als hofhorige goederen. Vrijland, door hofhorigen verworven, werd dus op de duur hofhorig. Dit proces, waarbij splitsing en vermindering onmogelijk was, maar de vermeerdering van het areaal werd bevorderd, zien we zich in de 17e en 18e eeuw voltrekken. Voor de Staten was het een soort spaarpot, waar ze zelf niets voor behoefden in te leggen; ²²⁾.

In de bisschoppelijke rekeningen van de 14e en 15e eeuw, maar toch ook nog in de rentmeestersrekeningen van de 16e tot de 18e eeuw worden vele erven vermeld, die in het geheel niet hofhorig zijn [d.w.z. géén diensten moeten verrichten of in de

16) Idem, Dl. I, blz. 110; (verder nog Oldenzaal, Ootmarsum, Enschede, Haaksbergen en Delden, alsmede Emmelkamp, Veldhausen en Ulsen, liggende in de graafschap Bentheim, maar kerkelijk behorende tot Tw.

17) uitgegeven door A. L. Hulshoff, 1953.

18) geteld de huisplaatsen in de marken Herike, Markelo, Stokkum, Goor, Enter, Elsen, Rektum, Wierden en Notter.

19) 'Een samenleving onder spanning', 1957, blz. 683.

20) Bij 35 bedrijven wordt verwezen naar: Belleman, deenstman [d.i. edelman] (1x); Benthing, Gert, denstman (1x); Bevervorde, Roloff van (1x); Diepenbr., Denstman (1x); Exhoe, hoveman [d.i. bewoner van een havezate] (1x); Gerdes, Ludekes (1x); Hengelo, Albert ten (1x); Hulsbeke, denstman (1x); Keppel, Johan van (2x); Kohorst, Dirick ter (1x); Koverden,

Spaar mee bij de Boerenleenbank

Boerenleenbank De Lutte
 MET KANTOREN TE DE LUTTE
 OVERDINKEL, GLANERBRUG
 Hoge rente voor al Uw ingelegde spaar-
 gelden. Lage hyp.- en voorschot-rente

BOERENLEENBANK

Lattrop
Tilligte

Spaarbank — Alle Bankzaken

BOERENLEENBANK

Saasveld

Hoogste spaarrente, Voordelige voorschot- en
 creditleningen. Verzorgt al Uw Bankzaken.

Spaar bij de

BOERENLEENBANK
Haaksbergen

de spaarbank
 voor iedereen

Boerenleenbank

ROSSUM

Verzorgt alle bankzaken

Boerenleenbank

Denekamp

de bank

voor iedereen

BOERENLEENBANK
HENGELO

KANTOREN: Achterhoekse Molenweg 64
 Brinkstraat 20 (Markt)
 J. Haydnlaan 48
 Koekoekweg 34
 Steenbakkersweg 1

Deurningen | Beckum
 Hoofdstraat 19 | Beckumerschoolw. 43

Spaarbank - Alle bankzaken
 Alle verzekeringen

BOERENLEENBANK

Enschede-Lonneker

de bank voor iedereen!

Hoofdkantoor: Fazantstr. 116

Bijkantoren: Boulevard n. 347
 W. Nijhuisst. 224
 GJ v. Heekst. 223
 Oldenz.str. 191

Lonneker: Scholten Reimerstr.

BOERENLEENBANK

Weerselo

Verzorgt al uw bankzaken. Hoogste spaarrente.

Sparen bij de

Boerenleenbank
OOTMARSUM

•
 voor vakantie-reizen
 en alle verzekeringen

BOERENLEENBANK
OLDENZAAL

- Rente 4-8 pct.
- De spaarbank voor iedereen

alle financieringen

DIVERSE PLAATSEN

Speciale
reparatie-afdeling
Antieke Uurwerken.

TH. BUDDE

JUWELIER-ANTIQUAIR

OOTMARSUM

Marktstr. 10 — Tel. 05419/261

COÖP. ZUIVELFABRIEK

De Eendracht
ROSSUM

Het beste adres voor alle zuivelprodukten

RAIFFEISENBANK

'Kedingen'

te

Goor en Diepenheim
 voor al uw bankzaken

- *Denekamp* -

Natuur Hist. Museum, Watermolen,
 Kasteel Singraven, Verwarmd Open-
 luchtbad, Manege, Bos en Heide,
VACANTIEOORD

biedt tevens gunstige gelegenheid voor
INDUSTRIEVESTIGING

Voordelig terrein, ruime arbeidsmarkt, bevolking
 volkomen industrie-minded. Incl. bij het Gem.huis.

GEVRAAGD

ansichten van
Oud-Hengelo
 [en Twentse Molens]
 (eventueel ruilen)

Mevr. T. Ten Holt
 Ampèrelaan 39 — Haarlem
 Event. opgave Tel. 12962 Hgl.

Hoogste rente over Uw spaartegoed

plaats daarvan dienstgeld moeten betalen en/of die onderworpen zijn aan betalingen voor versterf, erfwinning, opvaart en vrijkoop]. Het zijn bedrijven, die geen eigendom zijn van de Bisschop of (in latere tijd) van de Protestantse Staten, maar aan deze een jaarlijkse verplichting moeten voldoen; [tinsen of andere uitgangen in geld of natura].

Andere lasten, die op vele erven drukten, zijn de tienden, die oorspronkelijk dienden tot onderhoud van de kerk met de hieraan verbonden geestelijken en verder voor de verzorging der armen. In de loop der tijd zijn de tienden gedeeltelijk aan deze bestemming onttrokken en in handen geraakt van de adel, de kloosters en ook wel de landsheer. In 1601/2 zijn in Twente 33% van het totaal aantal erven tiendplichtig, in het richteramtb Enschede liefst 74.5%; [gegevens betreffende Kedingen ontbreken];²³⁾.

Wegens geldgebrek in de middeleeuwen was grondbezit de enige vorm van rijkdom, en de enige mogelijkheid van salariëring of begiftiging bestond in het toewijzen van inkomsten voortspruitend uit grondbezit.

In KEDINGEN is de grond in handen van de landsheer, de adel en de geestelijkheid. Hun weldoortimmerde Huizen stonden alom: de havezaten 'Hekeren', 'Kevelham', 'Wegdam', 'Weldam' en 'Olijdam' in het kerspel-Goor. Vervolgens 'Stoevelaer' (ook wel 'Stuvelhof' of 'Hof tot Stavelingen' genaamd), gelegen nabij Goor in de marke van Stokkum en Herike, kerspel Markelo. 'Het Thijehuis' in 't Laar aan de Regge, en 'Scherpenzeel', beide in het stadswigbold van Goor. 'De Hoevele', gelegen bij 't Schild in Goor. Dan 'Beverfeurde' in het stadje Rijssen en in de omtrek daarvan 'de Oosterhof', 'Grimberg', 'Eversberg', 'Essink' en 'Effink' (Elsen). Van sommige Huizen is niet duidelijk, of zij riddermatig waren. Op 17 mei 1614 wordt bij resolutie van Ridderschap & Steden afwijzend beschikt op een verzoek van de Van Langen's, van welke naam de dragers sedert de 14e eeuw voorkomen als 'geërvet' als grondbezitters, o.a. in Ypelo, Bentelo, Rectum, Azelo enz., om vanwege hun bezit van het erve

Reynold van (1x); Kunne, Johan (1x); Laar, Bruen van (2x); Lange, Berent, denstman (1x); Langen, Bartold van (4x); Mulleren, Gertrud des (1x); Rode, Johan de, denstman (1x); Sluyter, Lambert, deenstman (1x); Steghen, Johan (1x), Splinter, Willem, deenstman (1x); Theye, Ja. van (1x), Tye, B. v. (1x); Volmert zone Lambert (1x); Vriling, Willem (1x); Warmelo, Godert van, denstman (1x); Wermelo, Johan ende Derick, ghebroeders (4x); Wolderking, Johan (1x). In enkele gevallen is het niet aannemelijk, dat de persoon, waarnaar wordt verwezen, tevens de bezitter is van het betrokken erve. Met name in het geval van de erven Lamberting en Nyehus in Herike, waar wij lezen: 'desertum (d.i. onbebouwd, braak), so de richter sede, Bruen van Laer'.

Boerderij - Restaurant „De Twentse Hoeve”

tussen Enter en Bornerbroek

Exclusief voor Uw lunch en diner
in de sieer van de 17de eeuw.

Kent U reeds onze hooizolder
voor intieme familiediners?

Telefoon 05408/441

— Maandags gesloten

Dakhorst bij Rijssen (marke Rectum) toegelaten te worden tot de vergaderingen van R. & S., daar 'de Dakhorst' geen riddermatige havezate was;²⁴⁾. Aangaande de status van 'de Hulsbeeke' onder Markelo werd in 1667 alsook in 1685/86 evenzo een actie gevoerd, zonder dat het bewijs schijnt geleverd;²⁵⁾. Wel trof men op de kerkbanken in de Herv. Kerk van Markelo de namen aan van de omliggende oude adellijke huizen als 'Stoevelaer' vernoemd en verder 'Keppels', 'Westervlier' en 'Oldenhof'.

In het hart van dit feodale rechtsdistrikt KEDINGEN, dat — gezien een aantekening uit het jaar 1299, luidende: „woud Deypenheim, anders geheuten Kedingermarck” — mogelijk in zijn geheel teruggaat op een rechtsban van nog vroegere datum, ligt de marke en woonkern ENTER. Buiten het eigenlijke dorp treffen we dan aan de katersteden 'Lederweert', 'Catler' en het erve 'Exhoe'; (hedendaagse naam: Luierveerd, Katteler en Exo). In de eigenlijke dorpskern (met uitzondering van de nu verdwenen boerderijen 'Brinchus' en 'Lovelding') liggen de overige erven, circa 20 in getal, in een dichte rij ten Oosten van de Dorpstraat bijeen. Thans zijn zij — op een paar na — alle versplinterd en verdwenen, om plaats te maken voor de tegenwoordige burgerbehuizing en andere gebouwen;²⁶⁾.

Meer speciaal op de historie van ENTER komen we in het volgende nummer terug.

- 21) Slicher van Bath, 'Een samenleving onder spanning', 1957, blz. 628-633.
- 22) Idem, blz. 695.
- 23) Idem, blz. 671-681.
- 24) Mr. G. J. ter Kuile, „Strijd om een gestoelte in de Herv. Kerk te Wierden"; 'Versl. en Meded. Ov. Regt en Geschiedenis', 1952.
- 25) G. J. ter Kuile, 'Versl. en Meded. Ov. R. & G.', 1915, 31e stuk.
- 26) A. L. Hulshoff, 'Het Schattingsregister van Twente van 1475', 1953, blz. 67 [onderaan].

VOLKSGEBRUIKEN

HET JOODSE RITUELE PAASBROOD

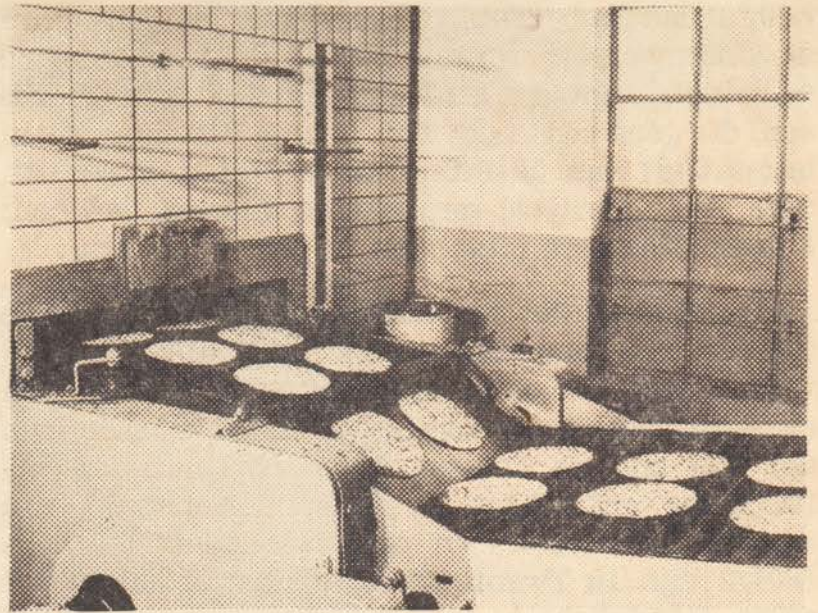
ENSCHEDÉ — 'Matzes', het rituele brood voor de Joodse Paasdagen, eeuwenlang een handprodukt, wordt sedert 1933 industrieel vervaardigd in de 'Paaschbroodfabriek' aan de Nieuwstraat te Enschede.

Naar oud volksgebruik bakten de Joodse huisvrouwen vroeger zelf dit ongezuurde brood. Later namen de Joodse bakkers dit werk over en sedert enige tientallen jaren zorgt de 'Paaschbroodfabriek' voor de juiste bereiding en afwerking van dit typisch Joodse voedselprodukt.

Er zijn weinig Joodse huisgezinnen waar geen 'Pésach' wordt gevierd. Houdt men dit feest niet uit religieuze overwegingen, dan wordt het gedaan uit traditie.

Met 'Pésach', het Joodse Paasfeest, begint de geschiedenis van een vrij Joods volk, de wording van het volk Israël. In de 'Synagoge' wordt op deze dag het verhaal voorgelezen van de uittocht der Joden uit Egypte. Het was een haastige vlucht. Er was geen tijd om de broden te laten rijzen. In herinnering daaraan eten de Joden op 'Pésach' evenzo ongezuurd brood, de 'matzoth'. Op de gedekte tafel thuis staat verder voor ieder persoon een beker wijn en dan nog een extra beker, bestemd voor de profeet 'Elia'. Want zou het niet in de lijn der verwachtingen liggen, dat 'Elia' komt om 'de Dag van de Eeuwige' aan te kondigen op dezelfde dag, dat 'de Wording van Israël' wordt gevierd?

Er ligt nog meer op de 'Seidertafel' thuis, waaraan men een symbolische betekenis dient toe te kennen, zoals de scherpe mierikwortel, die herinnert aan de bittere tijden in het Egyptische slavenhuis, terwijl daarnaast een heerlijk smakende substantie van rozijntjes, appels, amandelen en wijn dooreen gemengd, onaantrekkelijk om te zien, herinnert

Het Enschedese 'Paasbrood' dient niet alleen voor inlands gebruik, maar wordt voor het grootste deel geëxporteerd en wel naar Scandinavië, Duitsland, de Benelux, Frankrijk, Spanje, Portugal, Joego Slavië, Roemenië, Engeland en Afrika (Marokko).

aan de klei, waarin de Joden tijdens hun slavernij hebben gewerkt. Een gebraden beentje met wat vlees symboliseert de laatste der tien plagen van Egypte, toen de Joden bloed moesten smeren aan de voorposten van hun huizen om gespaard te blijven voor de dood van de eerstgeborenen.

Bij het bereiden van het Paasbrood voor ritueel gebruik, moeten uiteraard alle godsdienstige voorschriften bijzonder nauwkeurig in acht worden genomen. Deze zorg begint reeds op het veld. Er mag in de tarwe voor de 'koshere matzoth' [het volgens de Joodse spijswetten bereide brood] geen "schot" zitten. Daartoe wordt de tarwe, ondermeer afkomstig van een proefboerderij in Groningen, door het opperrabbinat uit Amsterdam te velde gekeurd. De silo's voor de opslag van de tarwe moeten pijnlijkelijk nauwkeurig worden schoongemaakt en schoongehouden. De machines, waarmee deze tarwe zal worden gemalen, ondergaan eveneens een streng gecontroleerde schoonmaakbeurt. Pas dan kan men er zeker van zijn dat ook de bloem, bestemd voor de matzebereiding, aan de religieuze voorschriften voldoet. Er mag namelijk geen gisting optreden.

In gezegelde zakken gaat de bloem naar de 'Paaschbroodfabriek' te Enschede, die de grootste is in Europa. In de deegmachine wordt ze vermengd met weinig water, zodat een droog en brokkelig deeg ontstaat. Dit water moet daarvoor eerst 12 uur hebben gestaan, om tot 'rust' te komen. Iets anders — hetzij zout of suiker — wordt niet toegevoegd. Nadat vervolgens het deeg in de braakmachine is

N.V. **Hollandia** - ENSCHEDE

Matzes & Crackers

Het hele jaar
vers verkrijgbaar

bewerkt tot een taaie en samenhangende substantie, wordt het gewaldd en uitgestansd. De dunne en ronde (soms ook vierkante) deeg-schijven gaan eindelijk de oven in, waar ze binnen 50 à 60 seconden worden gaar gebakken en geroosterd. Dit gehele proces, waarbij de machines om de 2 à 4 uur worden stilgezet en schoongemaakt, staat onder toezicht van een tweetal 'sjoumers' ofwel rabbinale opzichters. Alleen na Pasen tot en met oktober worden ook matzes ofwel crackers gebakken voor andere gebruikers. Daarom worden de dozen, waarin de 'koshere matzoth' zijn verpakt, voorzien van het zegel van het Nederlandse rabbinaat, als waarborg dat het produkt is bereid volgens de Joodse spijswet.

JOODSE RITUELE SLAGERIJ

ENSCHEDÉ — Elke week komt een speciale afgezant van het opperrabbinaat te Amsterdam naar het Enschedese abattoir om vier koeien en twee kalveren te slachten. Het is de heer K. Elburg, van beroep 'schouget' oftewel snijder. Het slachtvee, bestemd voor Joodse eettafels, dient namelijk zonder gebruik van een pistool, met behulp van een vlijmscherp mes vakkundig en snel om hals te worden gebracht. Belangrijk is daarbij, het gedode dier zoveel mogelijk bloed te laten verliezen, overeenkomstig het voorschrift in het vijfde boek van Mozes 'Deuteronomium' [12 : 23 - 25]:

„Doch zorg ervoor, geen bloed te nuttigen, want het bloed is het leven en het leven moogt ge niet met het vlees eten;

Ge moogt het niet nuttigen, maar ge moet het als water op de aarde uitstorten;

Ge moogt het niet nuttigen opdat het U en Uw kinderen na U goed moge gaan;

Daar gij doet wat goed is in de ogen van Jahweh.”

Alvorens de 'schouget' tot het slachten overgaat, controleert hij op de nagel van een vinger of zijn mes soms scharen [oneffenheden] bevat. Eerst wanneer er aan het slachtmes niets mankeert, gaat hij over tot zijn eigenlijke werk, zonder het dier vooraf te verdoven. „Wanneer je je bij het scheren snijdt met een scherp scheermes, voel je er niets van. Zo ook heeft het dier geen weet van de snede, die door een deskundig snijder wordt toegebracht.”

Na onderzoek van de longen van het geslachte dier, die niet aan de ribben mogen zijn vastgegroeid noch onderling verbonden mogen zijn of andere misvormingen of ziekteverschijnselen mogen vertonen, wordt de huid verwijderd en een 'kosjer'-stempel aangebracht. Het aldus voor verdere behandeling goedgekeurde vlees, gaat nu per koelwagen naar de slagerij van mevrouw I. Samson-

Michel aan de Parkweg te Enschede, één van de laatste drie nog bestaande Joodse rituele slagerijen in ons land.

Op vermeld adres treffen we aan de 88-jarige slager Louis Meyer, die in zijn jonge jaren ook ritueel heeft geslacht, maar thans alleen nog de functie van 'sjoumer' uitoefent, een door het opperrabbinaat erkend toezichthouder. Daartoe heeft hij meer dan een halve eeuw geleden ten overstaan van voornoemd college een examen afgelegd. Sederdien draagt hij er als enige in O.-Ned. zorg voor dat de Joden in deze kontreien 'kosjer'-vlees kunnen eten. Dit houdt naast de reeds geschetste rituele slachting op het abattoir verder nog in, dat alle aders uit het vlees moeten worden verwijderd. Een sekuur werkje, dat door de bejaarde slager Meyer met grote vaardigheid wordt uitgevoerd. Hierna wordt het vlees een half uur in koud water gelegd en een uur in het zout, zodat ook de laatste bloedrestjes loslaten. Vervolgens wordt het vlees in porties verdeeld en met bijvoeging van schriftelijke waarmerken in kartonnen dozen gepakt. In Enschede heeft mevrouw Samson namelijk slechts twaalf vaste klanten. Voor de rest hangt haar bestaan af van bestellingen door orthodoxe Joden, woonachtig onder andere in Limburg, Arnhem, ☽

Louis Meyer, 'sjoumer' in de joodse rituele slagerij aan de Parkweg te Enschede. Een soortgelijke slagerij vindt men in ons land verder alleen nog te Amsterdam en in Den Haag. De 88-jarige heer L. Meyer woont in Borculo, waar hij in 1916 samen met zijn broer een exportslagerij stichtte, die in 1927 werd verkocht aan de burgerlijke gemeente en thans nog dienst doet als openbaar slachthuis. Hij is voorzitter van de Joodse gemeente te Borculo, die momenteel dertig zielen telt (vóór de 2e wereldoorlog ruim honderd), en werkt al meer dan twintig jaar in Enschede.

enschede

oostvogel
sinds
1795
•
ENSCHEDÉ
Haverstraatpassage 1—3

A.v.d. Leest Radio
Enschede | Televisie
Radio onderdelen - Electrotechnische artikelen
Erkend reparateur en installateur
OLDENZAALSESTRAAT 39 — TEL. 10688

Jan Olthuis
v.h. Gauma
UW HERENKAPPER
Ook voor toiletartikelen
NOORDERHAGEN 15 (t.o. Astha theater)

Fijnhout- en Triplexhandel
Fa. W. LANGE
Spelbergsweg 37, Tel. 4538
levert: Fijnhout, Triplex, Hard- en
zachtbaard, Vlas- en spaanplaat enz.

ADVERTEREN IS ETALEREN

FOTO **GOBO** FILM
Van Loenshof 10 Tel. 15271
Filiaal: Olliemolensingel 37 Tel. 16118

Voor herenkleding
het beste bij Besters
Van Loenshof 12, Enschede

JULO Motor defect?
naar **JULO**
direct !!!
Pymontstraat 15 · 19
ENSCHEDÉ

FA. H. v. d. BERG
OLDENZAALSESTRAAT 65 — TEL. 12543
**STEUNZOLEN, ELAST. KOUSEN,
BREUKBANDEN**
Leverancier voor alle ziekenfondsen

ADVERTEREN IS ETALEREN

Verschenen:
»Huttenkloas«
leven en sterven
van de Twentse struikrover
Klaas Annink; [18e eeuw].
(prijs f 9.75)
UITGEVERIJ WITKAM
de Klomp 22 — Enschede

Voor 't **Hoën**
bekers en
medailles bij ons slaagt u zeker
Kuipersdijk 23 - Enschede

Wat vunne fietse iejeleu ook oet oonze
zaak begeert
Elke fietse wodt deur oons
gegarandeerd
Offrein Oldenzaalsestraat 33
Telefoon 12602

Stamboekhandel NV
ADOLFS & PENNINK
studieboeken
pocketbooks - romans

Machinefabriek
ARENS & Zn
▶ tandwielen
Perikweg 52

Diverse plaatsen
Wee rekken kan geet naor
zölfbediening
PARAAT
Glanerbrug: bie j TET-bushalte
In 'n lunchroom kō'j lekker etten en dreenken

Cöop. Aan- en Verkoopvereniging
Deurningen
Tel. 05402—201
**Veevoeder, Meststoffen
Brandstoffen, Zaaigoed
Pootgoed, Div. artikelen**
Alle veevoerders onder CLO-contrôle

**TRACTOREN
SCHOLTEN**
Deurningen - Tel. 228

**Maak geen abuis..
voor kwaliteit:**
HET ZUIVELHUIS
Markt 3 - 05419/537 - Ootmarsum

Alle boeken over Twente
(ook streektaal-literatuur)
**Boekhandel t. Voorde
Delden**

fa. E. J. Lantink
LANGESTRAAT 21 - 23, DELDEN
RADIO - TELEVISIE - ELECTRO
TECH. INSTALLATIE - BUREAU
WASMACHINES - VERLICHTING

TAILOR MARKER
het nieuwe doorslagapparaat dat 't doorslaan
van patronen aanzienlijk vergemakkelijkt !!
OMKEERAPPARAAT
voor ceintuur- en knoopplusjes, schouderband-
jes, biezen, koordjes, enz. levert U de firma
J. Wagelaar & Zoon
van Loenshof 56-58 Tel. 15684 Enschede

Groningen, Utrecht en Amersfoort. 's Avonds wordt het vlees per auto of trein verzonden, zodat men het de volgende morgen reeds thuis heeft.

In slagerij Samson wordt alleen met runder-, kalfs- en soms met lamsvlees gewerkt. Varkensvlees is voor de Joden taboe. De Joodse spijswetten spreken van herkauwende dieren met gespleten hoeven. Een kameel herkauwt ook, maar heeft geen gespleten hoef en komt derhalve niet in aanmerking voor consumptie. Verder zijn verboden alle dieren die op zolen lopen (hazen, konijnen, honden, katten). Wat betreft de waterdieren, mogen alleen vissen gegeten worden die vinnen en schubben hebben; (geen paling, inktvis enz.).

De worst wordt in de slagerij van mevrouw Samson vervaardigd van zuiver rundvlees. Veel liberale Joden, die nergens meer aan doen, zijn toch afkeurig van varkensvlees. En omdat men in de gewone slagerijen teveel varkensvlees in de worst verwerkt, koopt men deze gewoonlijk bij mevrouw Samson. Zij heeft een speciale worstmaker, de heer H. Otten uit Hengelo, in dienst, die geen jood is, maar de worst wel 'kosjer' mag maken onder toezicht van de heer Meyer. Laatstgenoemde hoopt ondanks zijn hoge leeftijd nog lang te mogen werken voor de belangen van het Joodse volksdeel.

POEZIE

TWENTE

*Het land, de taal, twee wezensdingen
die ons vervullen, heel en al;
als kind gegroeid en man geworden,
bepalen zij ons klein heelal:*

*ons levensritme, ons gebaren,
met woorden die de mond zich vormt;
zwerfen langs bossen, korenaren,
de beek die 't zuiver zand vervormt.*

*Ik heb m'n vaderland gevonden,
nadat ik Zeeland jong verliet.
Ik spreek de taal niet die ik liefkreeg,
noch schrijf haar tot mijn diep verdriet.*

*Maar Twente leerde ik liefhebben,
zijn volk, zijn taal, zijn soberheid;
zijn landschap en zijn kalm gebaren,
zijn humor en zijn tederheid.*

1971

Willem van der Goes

WERKGELEGENHEID

TAS-JORDAAN DICHT

HAAKSBERGEN — De vijf werknemersorganisaties in de textielindustrie hebben het kort geding, dat zij aanspanden tegen TAS-België, ingetrokken, nadat op 16 febr. jl. de bankgarantie van f 370.000 ten behoeve van het personeel van TAS-Jordaan in Haaksbergen dat moet afvloeien, is ontvangen en safe bevonden.

De werknemersorganisaties betreuren het dat zij door deze ontwikkeling geen uitspraak van de rechter hebben kunnen verkrijgen omtrent het manipuleren met mensen, zoals is geschied door TAS-België met het bedrijf in Haaksbergen. „Wanneer men het kort geding zou hebben doorgezet ten einde deze uitspraak uit te lokken dan zou er een bedrag van f 370.000 op het spel zijn gezet.” Aldus de heer R. Knobbe, bondsbestuurder van de NVV-werknemersorganisatie in de textiel en kledingbedrijven De Eendracht. „Dat risico hebben we niet willen lopen.”

In de eerste weken van februari is getracht een uitweg uit de problemen te zoeken, o.a. door het vinden van een kandidaat voor overname van TAS-Jordaan. Ondanks serieuze contacten met vijf binnen en buitenlandse bedrijven, heeft de directie van TAS-Jordaan NV geen geschikte partner kunnen vinden. Door de conjunctuurgevoeligheid alsmede door de onzekere toekomst van een groot deel van de afzetmarkt besloten bedoelde bedrijven niet tot koop over te gaan. Het gevolg hiervan zal zijn dat de 54 sulzer weefmachines per eind maart zullen worden stopgezet en het overige deel van de conventionele machines (168 stuks) per sept. '71. Tot nu toe hebben ruim twintig personeelsleden van TAS-Jordaan NV in Haaksbergen besloten om in dienst te treden van de Kon. Textielabrieken Gebroeders Van Heek NV (Schuttersveld). Deze Enschedese onderneming heeft in het bedrijf te Haaksbergen bekend gemaakt, dat zij alle 69 leden van het produktiepersoneel van deze eenheid, die in de loop van de komende maanden wordt stopgezet, wil overnemen. [Eveneens ruim twintig personeelsleden hebben te kennen gegeven in Haaksbergen te zullen blijven, hoofdzakelijk in een baan buiten de textielindustrie.]

Districtsbestuurder Louis Jansen van de textielbond 'Sint Lambertus' zei zaterdag 6 februari op de jaarvergadering van de afdeling Neede: „Ik verwacht een verdere afbrokkeling van de KNTU oftewel een overname van het KNTU-concern door andere belanghebbenden. En dit alles zal dan lopen via een Amerikaans orgaan, dat in Brussel zetelt en ook de koop van Jordaan-Ter Weeme uit Haaksbergen door het Belgische concern TAS regelde.”

hengelo

PORTJE
Deldenerstraat 8
Hengelo (O.)

DAMES-, HEREN-,
KINDER-PYAMA'S
EN -ONDERGOED,
SCHORTEN, ENZ.
Altijd goedkoop

BLOEMSIERKUNST
K. Hunia & Zn.
Tuindorpstraat 38, Tel. 12751

H. ter Braak
Gasconvectoren, Haarden, Electro-
en Sanitair
Bornsestraat 24 Tel. 16137

● MEUBELEN
● TAPIJEN
● BEDDEN
PETRI voor de moderne
woninginrichting
MARKTSTR. 15

Het beste adres voor:
**GEDISTILLEERD, WIJN, BIER,
LIKEUR, LIMONADE**
Fa. Jac. Krabbenbos
Molenstraat 18

Het wonder Willemplein 37
van Hengelo HENGELO
Magazijn voor
Rijwielen, Onderdelen en Electra

Automobielbedrijf
Van Laar
en
Feijten
Enschedeesestr. 127 - Tel. 13983 - Hengelo
DAF

**Nu ook Alfa-Romeo
in Hengelo-omgeving**

AUTOMOBIELBEDRIJF **ERNE**
Deldenerstr. 42, Tel. 12120

VERSTEEG's veearve
veur hoese en earve
Sloetsweg 382
Hengelo (O.) — Tel. 12207

MORSINK
SOLASPECIALZAAK
Serviesen
Weemenstr. 6, Tel. 17832 Hengelo

HET SPEELGOEDPALEIS
Teutelink
Enschedeesestr. 22, Hengelo

**Autospuitinrichting
BEVELSBORG**
Ingericht met moderne AUTOSPUIT. en
MOFFELCABINE
BINNENHAVEN 68 TEL. 14432

't Is ne oetgemaakte zaak:
„Wa'j ook koopt, 't is aaltied raak
a'j bie' Elbert kieken gaot!”
Da's méer weerd as nen goeien raod
G. Elbert TWEKKELERPLEIN
(Waarbekenweg) Hgl.
Rijwielen - Motoren Bromfietsen

BEHANG EN VERF
Fa. Wed. J. Walhof
Dorpsmatenstraat Hengelo

COÖP.
RAIFFEISENBANK
Parallelweg L.S. Hengelo Tel. 10061
Bijkantoren: Oldenz.str. 168, Beukweg 81
en Oelerweg 28

VERLICHTING
v. Merksteijn
Burg. Jansenplein 35 · Tel. 18556

Ijzerwaren, Gereed-
schappen, Bouwbeslag,
Tuin- en Huish. artik.

A.H. Knoef
OLDENZAALS EENDESTR. 61
HENGELO

Broekhuis
de boekhandel
met de grote keuze!
Enschedeesestraat 19 - Hengelo

EEN ABONNEMENT OP DIT
BLAD KOST f 6.00 PER JAAR

Hannink
Timmerfabriek NV

SINDS 1845:
Van Wezel
Transport — Montage
Kraanverhuur
Tel. Hengelo 19541
Tel. Amersfoort 11333
„Wiej veurt van allens”

H. J. Krakkers
AANNEMERSBEDRIJF
Tel. Hengelo 12964
Nieuwbouw, Onderhoud- en Betonwerken

Hengelo (O.) — Tel. 13701

Levering van:
kozijnen, ramen, deuren, trappen
enz. voor utiliteits- en woningbouw

Een grote keuze SCHILDERIJEN
ETSEN
REPRODUCTIES
kunsthandel Prins
Marktstraat 21 - Tel. 14256 - Hengelo — Wij verzorgen al Uw inlijstwerk

GEMEENTE**NEEDE, GROENLO EN WINTERSWIJK
ZOEKEN AANSLUITING BIJ TWENTE**

ENSCHEDÉ — Een aantal plaatsen in de Achterhoek, teweten Neede, Groenlo en Winterswijk, voelen sterk voor aansluiting bij Twente. Aanleiding tot de discussie over dit onderwerp op gemeentenniveau, was een circulaire van 4 jan. jl. van Gedeputeerde Staten van Gelderland. Daarin werd meegedeeld dat er overleg is geopend tussen minister Beernink (Binnenl. Zaken) en het college van G.S. om te komen tot een strukturschets voor de bestuurlijke indeling in gewesten. Ook de burgemeester van Eibergen voelt voor deelname in een Twents gewest. Genoemde vier gemeenten maken samen met Aalten en Lichtenvoorde deel uit van de zogenaamde 'Winterswijkse Club'. Men denkt zeer speciaal aan een samengaan binnen een te vormen regio Enschede. [De gemeente Borculo wil zich eerst verbinden met de agglomeratie Groenlo-Eibergen-Neede en zich vervolgens beraden op aansluiting bij Zutfen via Lochem óf oriëntatie op Enschede.]

**VERGADERINGEN STEDENBAND
VOORTAAN OPENBAAR**

BORNE — In zijn vergadering van 18 febr. heeft het samenwerkingsorgaan „Stedenband Twente” (de verzamelde colleges van burgemeesters en wethouders van Enschede, Hengelo, Almelo, Oldenzaal en Borne) ingestemd met een voorstel van de coördinatiecommissie om voortaan de vergaderingen van het orgaan openbaar te doen zijn.

GEWESTRAAD AKKOORD

ALMELO — De gewestraad (waarin de gemeenten Almelo, Den Ham, Hellendoorn, Rijssen, Vriezenveen en Wierden vertegenwoordigd zijn) ging op 15 febr. tijdens haar eerste 'huishoudelijke vergadering' akkoord met de vorming van een districtsgezondheidsdienst.

**BESTUURSONDERZOEK
VERGT TWEE JAAR**

ENSCHEDÉ — Het bestuursonderzoek, dat *Twenteraad, Stedenband Twente en Belangengemeenschap Twente-Oost Gelderland* zullen laten instellen, zal twee jaar in beslag nemen, zo menen enkele hoogleraren, die door de voorbereidingscommissie zijn aangezocht om mee te werken. Dit heeft burg. mr. A. J. Vl er 4 febr. meegedeeld na een vergade-

ring van de coördinatiecommissie van het Samenwerkingsorgaan 'Stedenband Twente'. Genoemde coördinatiecommissie wijst er op dat in afwachting van de gewestvorming uiteraard samenwerkingsverbanden van een aantal gemeenten altijd mogelijk zijn.

MILIEU-FUNCTIONARIS STEDENBAND

HENGÉLO — B. en W. hebben de Stedenband voorgesteld een functionaris voor de milieuhygiëne aan te stellen. De huidige regionale commissie voor de luchtverontreiniging is verstoken van een regelmatige technische inbreng van een deskundige, die bekend is met de totaliteit van de materie.

**GRENZEN MOGEN GEWESTVORMING
NIET BELEMMEREN**

GOOR — Het college van B. en W. is voorstander van gewestvorming. In de aanbiedingsbrief van de begroting schrijven zij dat hierbij provinciegrenzen en gemeentegrenzen niet belemmerend mogen werken. „Wij zullen de sociaal-economische ontwikkeling niet mogen afremmen door ons vast te leggen op grenzen die geen reële betekenis meer hebben”, aldus het college.

UIT STAD EN STREEK**ADMINISTRATIE GIRODIENST
KOMT NAAR ENSCHEDÉ**

ENSCHEDÉ — De postcheque en girodienst heeft in principe besloten het administratieve kantoor van deze dienst, dat momenteel verspreid is gevestigd in Arnhem en Den Haag, te concentreren in Enschede. In de toekomst zullen hier 700 personeelsleden, in hoofdzaak meisjes, een betrekking vinden.

RIJK STEUNT KASBAH-PROJEKT

HENGÉLO — De bouw van 184 woningen-op-palen in de wijk Groot Driene te Hengelo maakt goede kans gerealiseerd te worden. Het Rijk is bereid een bedrag van twee miljoen gulden (f 10.000 per woning) bij te dragen om dit Kasbahproject van architect Pieter Blom, die ook 'de Bastille' op het hogeschoolterrein Drienerlo heeft ontworpen, van de grond te helpen.

OELER WATERMOLEN NADERT VOLTOOIING

HENGÉLO — Deze maand kreeg de Oeler watermolen een nieuw scheprad, zodat de restauratie nu weldra voltooid is.

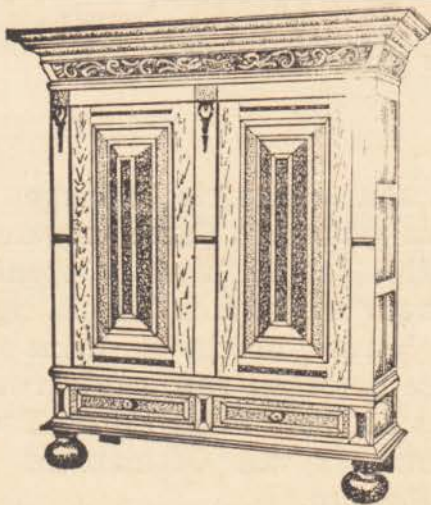
oldenzaal

GESCHENKBON

Zoveel schitterende geschenken...
En evenzoveel verschillende smaken.
Geef een geschenkbond.
Blij met een geschenkbond
G. Morselt

Voor een deskundig uitgewerkte
C.V.-installatie
E. HEIDEMANN & Zn
Boterstraat 13-15, tel. 2077
Eekboerstr. 71, tel. 2708; b.g.g. 2349
OLDENZAAL

Door de eeuwen heen een meubelstuk, dat sfeer geeft in elk interieur. Permanente expositie in onze toonzalen van vele modellen Gelderse kussen- en rankenkasten

Smellink - Oldenzaal

Het adres voor **haantjes** en natuurlijk ook andere lekkere hapjes is

GROBBE

Snackbar - Boterstr. 35, Tel. 3245 - Automatiek

A'j 'n bezoek brengt an Ollenzel... breng iej vanzölmsprekkend ok 'n bezoek an lunchroom en ijsbuffet

— **Davina** —
(op de Markt)

de zaak met meer
dan 150 toonkamers

Zeker is saver - drink
„De Monnik” jenever!
Distilleerderij **Oldenzaal**

UITGELEZEN VOEDERSOORTEN voor uw vogels, duiven en andere huisdieren!!
„KENNER”-VOGELVOER
Verder alles voor Uw tuin!!
HAND- EN TUINGEREEDSCHAPPEN
(Compost, Dömmest)
A.B.T.B. Molenstr. 41, Tel. 2071
OLDENZAAL

„Doe 't zelf” met onze Gereedschappen en U bent veel voordeliger uit!
fa. Groensmit
de grootste sortering, de laagste prijzen
Boterstr 1, Tel 2484, Oldenzaal

voor keukens
Oldenzaalse Bouwmaterialenhandel N.V.

TELGENKAMP
OLDENZAAL
VOOR *mode* **SCHOENEN**

ERRES PHILIPS
TELEVISIE
Ben Lansink Oldenzaal
Grotestr. 20 Tel. 2981

G. Poorthuis
Uw adres voor al Uw schoenen; (dames, heren en kinder.). Vakkundige Rep.
Steenstraat 13 - Tel. 3005 - Oldenzaal

TELGENKAMP's
ZAADHANDEL - Molenstr. 6
Het adres voor tuin-, bloemen- en landbouwzaden, bestr. midd.

HET MEEST GESORTEERD IN WIJN EN GEDISTILLEERD
Slijterij en Wijnhandel
De Maangracht
Huurnestraat 43 - Tel. 2592 - Oldenzaal

Natuursteenbedrijf Onclin
Schuttersveldstr. 10. Tel. 05410/4743, Oldenzaal
Specialiteit in Openhaarden, Hallen, Vensterbanken, Grafwerken etcetera.

EEN ABONNEMENT OP DIT BLAD KOST f 6.00 PER JAAR

KIP	KIP	KIP
regelt Uw schade	deukt Uw auto uit	spuut Uw auto
AUTOSPUITBEDR./UITDEUKINR. Esstraat 6 - Tel. 2251 - Oldenzaal		

Antoon Hutten
VOOR DE LOOP EN DE SLOOP
Van Opel, Ford en VW alle onderdelen
Denekamperstr. 9, Tel. 2863
Sloperij Ootmarsumsestraat

Autobus-onderneming Oldenzaal

Lijndiensten
Oldenzaal - Denekamp - Grens - Nordhorn
Moderne touringcars
Uitgebreid reizenprogramma
In de zomermaanden elke dag tochten in Overijssel en het Duitse grensgebied

ENSCHEDÉ — Van 1-8 mei zal een Twents-Achterhoekse boekenweek worden gehouden. Er komt ook een boekenweek-geschenk, waaraan voor Twente zullen meewerken mr. B.H.A.M. Plegt en G.B. Vloedbeld, en voor de Achterhoek Hendrik Odink en H. Krosenbrink. Verder zal een catalogus verschijnen van momenteel verkrijgbare en in bewerking zijnde Twentse en Achterhoekse boeken.

LEUVENUMGROEP WEER IN 'CONCLAAF'

WEERSELO — De zogenaamde Leuvenumgroep, een dozijn in kunstzaken deskundige en geïnteresseerde Enschedeërs, zal op 26 en 27 februari voor de tweede maal „in conclaaf” gaan om de laatste hand te leggen aan een ontwerp voor het gemeentelijk cultuurbeleid in Enschede.

Het eerste drie dagen durende beraad vond plaats begin 1970 in Leuvenum (Veluwe).

Dit keer zal de werkgroep twee dagen bijeenkomen in de Stifstschuur te Weerselo. De verwachting is dat het rapport over het Enschedese cultuurbeleid hierna vrij snel door de culturele raad als een advies aan burgemeester en wethouders zal worden uitgebracht.

BOEKEN

GOOR VROEGER EN NU

Van de hand van de verzamelaar J. Wondergem verscheen deze maand bij uitgeverij W. G. Witkam een boekje met negentig ansichten, getiteld *'Goor vroeger en nu'*.

Circa zestig afbeeldingen geven een boeiende blik op oud-Goor, terwijl de overige dertig plaatjes een interessante vergelijking mogelijk maken tussen de toestand in het verleden en het heden.

In het beknopte overzicht van de geschiedenis van Goor, eveneens opgenomen in dit boekje, wordt niet gerept over de betekenis van de Regge voor de Twentse *'scheepvaart'*, maar dit gemis wordt ruimschoots vergoed door enkele fraaie afbeeldingen van voormalige bruggetjes over dit veel bezongen riviertje. Ook de andere foto's van rond de laatste jaarwisseling dragen er toe bij, dat men een afgerond beeld verkrijgt van het Stedeke Goor in de Franse Tijd en nog vroeger.

Menig Twent met „*nen hoesebrief*” uit Goor zal zijn hart sneller voelen kloppen bij het weerzien van zovele oude vertrouwd plekje. Lang vervlogen herinneringen gaan weer leven.

Twents-Gelderse uitg. W.G. Witkam, Enschede, [10.50]

Als 6de deel in de Twentse Reeks van Uitgeverij Witkam verscheen een biografie en bloemlezing betreffende leven en werken 'des dichters' *George Anne Christiaan Willem Markies de Thouars*, geboren 13 mei 1807 op het landgoed Beugelskamp [Singergraven] bij Denekamp. Met stijgende verbazing, als ging het om een avonturenroman, leest men het levensverhaal, dat H. Doedens in rake bewoordingen over deze 'verloren markies' heeft samengesteld.

'Joonk wodden' in het armzalig en wanordelijk familiënst te Denekamp, zijn de jeugdijaren van het vroegrijpe, labiele *kind George* een aaneenschakeling van dromerijen, arrogantie, vertwijfeling en dronkemans-taferelen. Op 16 jarige leeftijd *page* aan het hof van *Willem I* en *Wilhelmina van Pruisen*, leidt hij drie jaar lang een veelbewogen leven en krijgt ten lange leste zijn ontslag. Hij treedt in het huwelijk zonder bronnen van bestaan. De Belgische opstand opent onverwacht uitzicht op een kostwinning. Hij wordt militair en weet deze loopbaan, ondanks een indrukwekkende straflijst, gedurende zeven jaren te rekken. Spoedig na zijn ontslag loopt zijn huwelijk stuk. Armoede, ziekte, smaad en vervolging worden in toenemende mate zijn deel. Niettemin blijft hij actief als dichter en pamflettist.

H. Doedens gaat uitvoerig in op de letterkundige produkten van Markies de Thouars, terwijl ook diverse tijdgenoten de revue passeren. Ruime aandacht is ook besteed aan Thouars' voortbrengselen in de streektaal, zeer speciaal het dialect van Oost-Twente.

De laatste jaren van zijn leven, waarin hij zich zeer strijdbaar opstelt tegenover het heersende regime, leeft hij als zwerver in kommervolle omstandigheden.

In 1850, drieënveertig jaar oud, sterft hij te Hannover in een vervallen boerenstulp, bijgestaan in zijn laatste uren door een oude, brave boerin.

Uitg. W. G. Witkam, Enschede — [13,90]

EERDER VERSCHENEN IN TWENTSE REEKS:

- deel 1: G. B. Vloedbeld, Mans Kapbaarg
- deel 2: H. Eitink, Oet mien jongensjaoren
- deel 3: D. Poort, Vuurdood in Twente
- deel 4: G. B. Vloedbeld, Twentse Holskrabbels
- deel 5: F. v. Coeverden, Huttenklaos

**GENTLEROY
VOOR
VRIJETIJD-
KLEDING**

KONINKLIJKE TEXTIELFABRIEKEN
GEBR. VAN HEEK N.V. ENSCHEDE.

JORZOLINO

KONINKLIJKE TEXTIELFABRIEKEN
JORDAAN - TER WEEME N.V. HAAKSBERGEN

ERICA-SERVICE

Doe het zelf en maak van uw tuin een LUSTHOF. Kosteloos maakt ERICA voor U een grondplan. Vraagt inlichtingen.

VéGé

voor ^U/_W levensmiddelen

guller met zegels.. guller met guldens

Op VéGé-artikelen steeds
10 0/0 kort. in geldzegels

N.V. Aanneming-Mij. vh.
H. W. TE PAS

Enschede

Burgerlijke en Utiliteitsbouw
Gewapend Betonbouw
Grond- Water- en Wegenbouw

NIEUW:

Heerlijk
frisse

**Magere Vruchten-
Yoghurt** (aardbeismaak)
58 ct per halve liter

De melkman van de H.C.M. heeft het.

SPAR

Voor uw cursus Steno, Typen, Talencorresp., Avond-Ulo, Middenst., Privé-secretaresse, Boekhouden naar:

V.T.S. Steynstr. 51-53
Tel. 12406

RADIO EN TELEVISIE

Blaupunkt - Philips - Erres

Radio Redemeijer

(OOK VOOR KLEUREN-TV)
Emmastraat 10, Hengelo

TIENDE JAARGANG TWENTSE
POST [TIEN JAAR DOKUMENTA-
TIE OVER TWENTELAND].

VOLKSWAGEN

Onderhoud · Service · Verkoop

AUTO-
BEDRIJF

HUISKES NV

Deldenerstr. 134

Hengelo

GALERIE „DE POOK”

(opgericht 1965)

annex

uitleencentrale

(sedert 1970)

HENGELO - TEL. 19759